

Θέμα 2: Διαπολιτισμικός διάλογος

Βοηθήματα διδασκαλίας και μάθησης

Γερμανία

Φόνος τιμής

Από τον *Edmund Ohlendorf*

Αφετηρία

Μια δολοφονία που πραγματοποιείται για να αποκαταστήσει την πληγωμένη τιμή ενός άνδρα ή μιας οικογένειας προκαλεί μια σοβαρή ερώτηση:

Τι αξίζει περισσότερο, η ζωή ενός ανθρώπου ή η πληγωμένη τιμή ενός μέλους της οικογένειας;

Απάντηση του δυτικού πολιτισμού:

Ο φόνος ενός ανθρώπου θεωρείται δολοφονία σύμφωνα με τη δυτικό αίσθημα δικαιοσύνης, εάν πραγματοποιηθεί βάσει κινήτρου.

Η παράγραφος 3 της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών του 1945 για τα ανθρώπινα δικαιώματα λέει: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία και στην προσωπική ασφάλεια.»

Για το δυτικό κόσμο, η ζωή ενός ανθρώπου έχει χωρίς καμία αμφιβολία υψηλότερη αξία από τον ισχυρισμό περί της τιμής ενός άλλου μέλους της οικογένειας. Εάν αυτή η αξίωση οδηγεί στον σκόπιμο, προσχεδιασμένο φόνο ενός άλλου προσώπου, τότε πρόκειται σαφώς για ζήτημα δολοφονίας βάσει κινήτρου – όπως πλεονεξία, εκδίκηση ή ζηλοτυπία.

Η απάντηση των οπαδών μιας αρχαϊζουσας πατριαρχικής κοινωνικής τάξης:

Εάν η τιμή ενός άντρα ή μιας οικογένειας πληγώνεται από τη συμπεριφορά ενός θηλυκού μέλους της οικογένειας, ο συγκεκριμένος άνδρας ή άλλο μέλος της οικογένειας έχει το δικαίωμα να αποκαταστήσει την οικογενειακή τιμή τιμωρώντας την κατηγορούμενη, κι αυτό μπορεί στη χειρότερη περίπτωση ακόμη και να σημαίνει φόνο της κατηγορούμενης. Σύμφωνα με αυτήν την αντίληψη, η οικογενειακή τιμή έχει σαφώς υψηλότερη αξία από τη ζωή ενός ανθρώπου.

Σε ποιες περιπτώσεις θίγεται η ανδρική ή οικογενειακή τιμή;

- Εάν υπάρχουν αμφιβολίες ως προς το ήθος μιας συζύγου ή κόρης.
- Σεξουαλική επαφή πριν από το γάμο ή εκτός γάμου, ανεξάρτητα από το εάν συμβαίνει με συγκατάθεση ή δια της βίας.
- Σε μερικές οικογένειες ή φυλές, η τιμή θίγεται ακόμα και όταν οι γυναίκες μέλη της οικογένειας βγαίνουν από το σπίτι ασυνόδευτες, ή όταν ξένα άτομα είναι παρόντα στο άμεσο περιβάλλον τους, όπως στο ίδιο δωμάτιο.
- Ακόμη και μια ενήλικη κόρη που ζει σύμφωνα με τις δικές της ατομικές ιδέες έξω από την οικογένεια μπορεί να θεωρηθεί ως προσβολή στην οικογενειακή τιμή που βλάπτει την αξιοπρέπεια και τη φήμη των άλλων μελών της οικογένειας.

Τι το κατακριτέο – από δυτικής απόψεως – υπάρχει σε αυτές τις πατριαρχικές αντιλήψεις;

- Οι προαναφερθείσες αντιλήψεις είναι εξαιρετικά σεξιστικές, γιατί συνδέουν την οικογενειακή τιμή μονόπλευρα μόνο με τη συμπεριφορά των γυναικών μελών της οικογένειας, ενώ οι άνδρες είναι ελεύθεροι να κάνουν οτιδήποτε θέλουν και δεν δεσμεύονται από οποιοδήποτε είδος περιορισμών.
- Οι πατριαρχικές αντιλήψεις της οικογενειακής τιμής επομένως αντίκεινται στην αρχή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.
- Εμποδίζουν την ελευθερία μετακίνησης των γυναικών, το δικαίωμά τους να αναπτύξουν ελεύθερα την προσωπικότητά τους, και ιδιαίτερα το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση.

Με αυτό δεν εννοώ ότι η ενάρετη συμπεριφορά είναι κάτι το ασήμαντο σε μια δυτικοστραφή κοινωνία, αλλά ότι αυτή να πρέπει να ισχύει εξίσου για τους άνδρες όπως και για τις γυναίκες.

Οποιαδήποτε μονόπλευρη έμφαση στη γυναικεία παρθενία ως ζήτημα πεπρωμένου για την τιμή μιας οικογένειας ή μιας φυλής προκαλεί την υποψία ότι είναι απλώς ένα όργανο για τη διατήρηση της πατριαρχικής εξουσίας. Και αυτό δεν έχει καμία σχέση απολύτως με μια ενάρετη ζωή.

Είναι η δολοφονία της Hatun Sürücü μια ειδική περίπτωση;

(πβ. συλλογή υλικών Tf 203/1)

Αυτή δεν είναι μια ειδική περίπτωση εκ πρώτης όψεως, όταν κανείς μπορεί να διαβάσει στον Τύπο ότι στο Βερολίνο έγιναν περίπου 45 «φόντοι τιμής» μεταξύ 1996 και 2004, δηλαδή εντός μιας περιόδου οκτώ ετών, το οποίο σημαίνει περίπου 5 ή 6 ετησίως. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα μιλά για περίπου 5000 γυναίκες παγκοσμίως οι οποίες σκοτώνονται κάθε χρόνο στο «όνομα της τιμής», κυρίως σε ισλαμικές χώρες. Σαφώς, έχει υπάρξει πρόσφατα μια αύξηση στους αποκαλούμενους «φόντους τιμής» στο ίδιο το Βερολίνο, και η κα Sürücü ήταν το έκτο θύμα στο διάστημα μόνο τεσσάρων μηνών.

Εάν συγκρίνουμε τη φρίκη που προκλήθηκε από τη δολοφονία του παραγωγού ταινιών Theo van Gogh στην Ολλανδία, τότε η δημόσια αντίδραση στο Βερολίνο απέναντι στους «φόντους τιμής» είναι μέχρι τώρα επαίσχυντη. Εντούτοις, περίπου 150 έως 200 άνθρωποι πήραν μέρος στην πορεία ανάμνησης για την κα Sürücü που είχε οργανώσει η λεσβιακή και ομοφυλοφιλική ένωση στο Βερολίνο. Δεν εμφανίστηκαν εκπρόσωποι ισλαμικών ενώσεων ή οι ιμάμηδες που να διαμαρτύρονται ενάντια στη χρησιμοποίηση του Ισλάμ για τη δικαιολόγηση δολοφονιών.

Εκπρόσωποι των Μουσουλμάνων στη Γερμανία κατέστησαν εν συντομία γνωστό ότι τέτοιες πράξεις «δεν έχουν καμία σχέση με το Ισλάμ».

Δυστυχώς πολλά μέλη της αποκαλούμενης «Τουρκικής Κοινότητας» στο Βερολίνο βλέπουν το ζήτημα υπό ένα τελείως διαφορετικό πρίσμα. Γιατί όταν τα παιδιά της τρίτης γενιάς Τούρκων μεταναστών δηλώνουν δημόσια στα σχολεία τους ότι η κα Sürücü έφταιγε η ίδια για τη δολοφονία της, στέλνεται ένα σαφές σήμα συναγερμού.

Πού έχουν κάνει λάθος οι Γερμανοί μέχρι τώρα;

Προφανώς τα γερμανικά δικαστήρια έχουν κατατάξει τους φόντους τιμής ως «πολιτισμικά επηρεασμένες ενέργειες» και τις έχουν θεωρήσει ανθρωποκτονίες, αλλά όχι δολοφονίες. Είναι πλέον χρόνος να καταργηθεί αυτή η «πολιτισμική έκπτωση» και να θεωρηθεί η «αποκατάσταση της οικογενειακής τιμής μέσω φόντου» βασικό κίνητρο και κατά συνέπεια να αξίζει την καταδίκη σε ισόβια για τη δολοφονία.

Αυτή η αξιολόγηση δεν έχει καμία σχέση με την ξενοφοβία ή την εχθρότητα προς το Ισλάμ, αλλά με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γενικά, ο οποίος πρέπει να ισχύει εξίσου και για τους μετανάστες.

Οι Γερμανοί δικαστές που δεν το καταλαβαίνουν αυτό πρέπει να αναμένουν ότι θα ρωτηθούν εάν με τον πολιτισμικό σχετικισμό τους εννοούν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να διακριθούν και να ισχύουν μόνο για το δυτικό πολιτισμό, αλλά όχι για τους κατά προσέγγιση 2,5 εκατομμύρια Τούρκους μετανάστες που ζουν στη Γερμανία. Μια τέτοια ερμηνεία της δικαιοσύνης θα σήμαινε ένα διταξικό σύστημα

δικαιοσύνης ή, για να το θέσουμε ακόμα σαφέστερα, μια συνωμοσία με πατριαρχικές εξουσίες για τις οποίες η δυτική νομική σκέψη είναι άσχετη.

Αλλά όπως είναι ευρέως γνωστό, ακόμα και οι σκληρότερες τιμωρίες δεν μπορούν εντελώς να σταματήσουν τις δολοphonίες. Είναι πολύ σημαντικότερο να λάβουμε μέτρα που θα αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται οι μετανάστες και να τους κάνουν να συνειδητοποιήσουν ότι δεν μπορούν να ζουν απλώς ως φυσικές παρουσίες σε μια άλλη χώρα, αλλά ότι συγχρόνως πρέπει και να δεχτούν σημαντικούς τομείς των αξιών και των νομικών προτύπων της χώρας.

Η διδασκαλία των αξιών στα σχολεία του Βερολίνου

Όπως έχει φανεί στο άρθρο Tf 203/2, η δολοφονία της Hatun Sücürü στο Βερολίνο επιτάχυνε τη συζήτηση σχετικά με την εισαγωγή του νέου σχολικού μαθήματος «μελέτη των αξιών». Σε αυτό τόσο τα παιδιά των Γερμανών όσο και τα παιδιά των μεταναστών θα διδάσκονται τις σημαντικές αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Σύμφωνα με την παράγραφο 7 του συντάγματος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η θρησκευτική αγωγή πρέπει να διδάσκεται σε όλα τα κρατικά σχολεία σε ολόκληρη τη χώρα. Μετά από τη γερμανική επανένωση τον Οκτώβριο του 1990 αυτό ίσχυσε κατ' αρχή για το σύνολο του Βερολίνου. Αλλά στο Δυτικό Βερολίνο, βάσει κάποιας εξαίρεσης, δεν υπήρχε διδασκαλία θρησκευτικών στο ωρολόγιο πρόγραμμα των κρατικών σχολείων από το 1949, ενώ στο Ανατολικό Βερολίνο μετά από περίπου 40 χρόνια μαρξισμού-λενινισμού υπάρχουν πλέον μόνο λίγοι άνθρωποι με θρησκευτική πίστη. Για αυτόν τον λόγο είναι δύσκολο τα τελευταία χρόνια να εισαχθεί η διδασκαλία της θρησκείας ως υποχρεωτικό μάθημα σε μια πόλη με λίγους πιστούς.

Προκαλεί, ωστόσο, έκπληξη το γεγονός ότι απαράδεκτες αντιλήψεις αξιών από τους μετανάστες ισλαμικού υπόβαθρου αναγκάζουν τώρα τις εκπαιδευτικές αρχές του Βερολίνου να εισαγάγουν επιτέλους αντισταθμιστικά μέτρα στο σχολικό σύστημα. Γιατί το σχολικό σύστημα είναι σχεδόν η μόνη δυνατότητα που έχει απομείνει για να επηρεάσει κανείς τον τρόπο σκέψης ενός γκέτο ή μιας παράλληλης κοινωνίας.

Πιθανά θέματα εργασίας για τους μαθητές

Βάσει των κειμένων που αναπαράγονται στα σχετικά υλικά Tf 203/1 και Tf 203/2 μπορούν να αξιοποιηθούν οι ακόλουθες ερωτήσεις ή εργασίες:

1. Είναι η δολοφονία της Hatun Sücürü έγκλημα ή μια δίκαιη τιμωρία; Δώστε τους λόγους για την απάντησή σας.
2. Είναι η πράξη αυτή απλώς μια ανθρωποκτονία πολιτισμικού χαρακτήρα, με ποινή φυλάκισης 5 ετών ή περισσότερο;
3. Μπορεί η πράξη να θεωρηθεί ως δολοφονία, δηλ. σκόπιμος φόνος με βασικό κίνητρο, με ισόβια ποινή φυλάκισης;
4. Ποια κοινωνικά προβλήματα αποκαλύπτονται μέσα από τους φόνους τιμής;
5. Τι μπορεί να γίνει για να αντιμετωπιστούν οι συγκρούσεις μεταξύ διαφορετικών αξιακών αντιλήψεων;
6. Ψάξτε για συμπληρωματικές πληροφορίες στο Διαδίκτυο εισάγοντας τις κατάλληλες λέξεις-έννοιες (σε ξένες γλώσσες επίσης).
7. Τι μαθαίνετε από τις αναζητήσεις σας στο Διαδίκτυο για τους ρόλους ανδρών και γυναικών στους πολιτισμούς δυτικού και ισλαμικού χαρακτήρα;

Μετάφραση από το γερμανικό πρωτότυπο από: